

Наукові перспективи

Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

Bulletin of Science and Education

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 11(17) 2023

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 11(17) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 11(17) 2023

Kiev – 2023

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2023. № 11(17) 2023. С. 1509

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 01.12.2023, № 1/12-23)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулук Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волощенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куріш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Лінтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✚ Матійчін Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✚ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

- ✚ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✚ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✚ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмайл, Україна)
- ✚ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмайльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✚ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✚ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✚ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українсько-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✚ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✚ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✚ Робах Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✚ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✚ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✚ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант(м. Дніпро, Україна)
- ✚ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ, (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

- Борисова Т.М.**
*Методика навчання учнів основам формування власного модного стилю як складової самообслуговування.....*520
- Боса В.П.**
*Компетентнісно-середовищні засади процесу формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інформаційних технологій.....*533
- Василиків І.Б.**
*Дистанційна освіта у початковій школі: проблеми та можливості.....*546
- Вдовенко В.В., Мойсеєнко І.М., Марціновська І.П.**
*Особливості навчання дітей з аутизмом: педагогічний вимір.....*557
- Винничук О.Т., Добровольський В.М.**
*Педагогічна технологія формування культури професійного спілкування фахівців у сфері фізичної культури.....*571
- Гадяк І.В., Байгуш Ю.В.**
*Методи активізації навчальної діяльності у фармацевтів, як здобувачів вищої освіти.....*584
- Голубка О.В., Большакова Г.М., Мінухін В.В., Частій Т.В., Кучма І.Ю., Шевченко Ю.В.**
*До 100 – ліття кафедри мікробіології, бактеріології, вірусології та мікології навчально - наукового медичного інституту національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Минуле і сьогодні.....*596
- Гоцинець І.Л., Андрищак О.В.**
*Використання методу фоніксів у процесі розвитку іншомовних навичок читання.....*613
- Гречановська О.В.**
*Діяльнісний підхід як методологічна основа ефективного впровадження інтерактивних технологій навчання в освітній процес ЗВО.....*627
- Гришко С.В., Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В.**
*Особистісно-орієнтоване навчання майбутніх вчителів географії як умова формування їх професійної компетентності.....*639

УДК 378:373.091.12.011.3-051:796]:811.161.2'271

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11\(17\)-571-583](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-11(17)-571-583)

Винничук Олег Теофілович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46406, тел.: (067) 950-27-32, <https://orcid.org/0000-0002-9709-7296>

Добровольський Володимир Михайлович студент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46406, тел.: (097)849-13-82

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Досліджено питання сутності педагогічної технології формування і розвитку культури професійного спілкування фахівців у сфері фізичної культури; показано актуальність вивчення проблеми спілкування в галузі спорту та фізичного виховання в навчальних закладах та спортивних гуртках, секціях тощо. Розглянуто наукові доробки вітчизняних та закордонних науковців про визначення дефініції професійного спілкування та його ролі у фахових взаєминах. З'ясовано, що складність, специфічність і різноманітність завдань, пов'язаних із формуванням культури професійного спілкування фахівців у галузі фізичної культури та спорту зумовлюють необхідність наукового аналізу цієї проблеми. Проведено змістовну характеристику пропонованої автором педагогічної технології формування та розвитку культури професійного спілкування у фахівців у сфері фізичної культури та спорту, а саме: загальних принципів, цілей, завдань, засобів та методів цієї технології. Обґрунтовано вибір гуманістичної спрямованості педагогічного впливу при розробці педагогічної технології для застосування у галузі фізичної культури та спорту. Визначено основні принципи гуманістичної педагогіки та психології, які є підґрунтям перебудови всієї педагогічної системи сфери фізичної культури, зокрема: посилення уваги до особистості кожної людини; демократизація у стосунках педагога з учнями; формування в людини мотивації на різнобічний і гармонійний розвиток; розгляд людини не як

засобу, а самоцілі. Детально проаналізовано низку причин, які зумовлюють необхідність гуманізації галузі фізичної культури та спорту; розглянуто науково обґрунтований підхід на основі пізнання сутності аналізованого явища, його найважливіших характеристик та умов функціонування, виявлення його стану (реальної наявності, рівня сформованості, ступеня функціонування) у фахівців і студентів факультетів фізичного виховання. З'ясовано цілі та завдання навчання культури професійного спілкування фахівців; проведено узагальнення досвіду педагога, який викладає у закладі спортивного профілю та враховує конкретну спеціалізацію учнів. Проведено характеристику методів навчання, що спрямовані на розкриття та розвиток здібностей та особистого потенціалу спеціаліста: психотехнічних ігор-скетчів; етюдів про поняття самоцінності, педагогічної дистанції спілкування, вміння захищати свою точку зору, орієнтацію у ситуаціях; ділових ігор; проблемних лекцій; комунікативно-групової роботи; тренінгів; завдань, як дають змогу оцінити загальний рівень індивідуальних особливостей особистості; нормативно-орієнтовного тестування; критеріально-орієнтованого тестування.

Ключові слова: педагогічна технологія, професійне спілкування, взаємодія вчителя і учня, педагогічне спілкування, фізична культура, принципи, засоби та методи формування культури професійного спілкування.

Vynnychuk Oleg Teofilovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Education Management, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, M. Kryvonosa St., 2, Ternopil, 46406, tel.: (067)950-27-32, <https://orcid.org/0000-0002-9709-7296>

Dobrovolskyi Volodymyr Mykhailovych Student, Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, M. Kryvonosa St., 2, Ternopil, 46406, tel.: (097)849-13-82

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR THE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION CULTURE IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION

Abstract. The essence of pedagogical technology for the formation and development of professional communication culture among specialists in the field of physical education is explored in this study. The relevance of

studying communication issues in sports and physical education in educational institutions, sports clubs, and sections is emphasized. The research reviews the works of domestic and foreign scientists on the definition of professional communication and its role in professional interactions. The complexity, specificity, and diversity of tasks related to the formation of professional communication culture in the field of physical culture and sports necessitate a scientific analysis of this problem.

The author provides a comprehensive characterization of the proposed pedagogical technology for the formation and development of professional communication culture in specialists in the field of physical culture and sports. This includes general principles, goals, objectives, means, and methods of this technology. The choice of a humanistic approach to pedagogical influence in the development of the proposed technology for application in the field of physical culture and sports is justified. The main principles of humanistic pedagogy and psychology are identified as the basis for the restructuring of the entire pedagogical system in the field of physical culture, including an emphasis on individual attention, democratization of teacher-student relationships, motivation for diverse and harmonious development, and viewing individuals as ends in themselves.

The study analyzes various reasons necessitating the humanization of the field of physical culture and sports. It discusses a scientifically grounded approach based on understanding the essence of the analyzed phenomenon, its essential characteristics, and the conditions of functioning. The goals and objectives of teaching professional communication culture to specialists are clarified, drawing from the experience of educators in sports-oriented institutions and considering the specific specialization of students. The study characterizes teaching methods aimed at revealing and developing the abilities and personal potential of the specialist, including psychotechnical sketch games, studies on the concept of self-worth, pedagogical communication distance, ability to defend one's point of view, orientation in various situations, business games, problem lectures, communicative group work, training sessions, tasks assessing the overall level of individual personality traits, normative-oriented testing, and criterion-oriented testing.

Keywords: pedagogical technology, professional communication, teacher-student interaction, pedagogical communication, physical culture, principles, means, and methods of forming professional communication culture.

Постановка проблеми. Новітні електронні системи, гнучкі виробничі технології, комп'ютерний розвиток прискорив розвиток

техногенної цивілізації, давши тим самим пріоритет технократичним векторам у суспільстві. В той же час це загостило і спроектувало в практичну площину вирішення проблеми культури, моралі та гуманізму в плані подолання протиріччя між гуманістично-демократичними і технократично-авторитарними засадами в діяльності людей. У сучасних умовах усвідомлюється необхідність гуманістичного підходу в різних видах діяльності. Цінності культури, прагнення опанувати культуру спілкування, поведінки, професійної роботи виявляються найбільш затребуваними. Невипадково зараз як у процесі навчання майбутніх фахівців, так і в практичній їх діяльності все більшого значення набуває питання культури ділового спілкування.

Різноманітні форми спілкування пронизують усю соціокультурну площину суспільства. Людське життя неможливе без цього найважливішого компонента життєдіяльності. Ступінь розвиненості та досягнутий рівень основних видів спілкування багато в чому визначає суспільний прогрес та особистісний розвиток індивіда. Певною мірою це стосується і фахівців у галузі фізичної культури та спорту.

Професіоналізація та комерціалізація у спорті призводять до того, що людина виявляється не стільки метою, скільки засобом досягнення результату. У спорті високих досягнень посилюється тенденція абсолютизації результатів, посилення боротьби, використання препаратів, що підривають здоров'я спортсмена, збільшується кількість порушень правил гри, травматизму та інших негативних явищ. У стилі діяльності фахівців явно переважає технократизм.

Складність, специфічність і різноманітність завдань, пов'язаних із формуванням культури професійного спілкування фахівців у галузі фізичної культури та спорту зумовлюють необхідність наукового аналізу цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у фундаментальне дослідження ролі спілкування зробив Джон Дьюї, американський філософ, психолог і педагог, який розглядав педагогічне спілкування як ключовий елемент навчання і розвитку особистості. Він висловлював ідеї, які стали фундаментом для прогресивних концепцій навчання і виховання. Ось деякі аспекти, які стосуються педагогічного спілкування в його поглядах:

– Дослідження і діяльність: Дьюї підкреслював важливість дослідження та діяльності в навчанні. Він вважав, що навчання повинно базуватися на життєвому досвіді учня та вимагати активної участі. Педагогічне спілкування має сприяти розвитку в учнів здатності дослідження і власної діяльності.

– Соціальний аспект: Дьюї підкреслював соціальний характер навчання. Він вважав, що спілкування та взаємодія з іншими людьми відіграють важливу роль у формуванні знань та розвитку особистості. Спілкування в процесі навчання допомагає створювати організацію навчання і підтримує соціальний розвиток.

– Демократія в навчанні: Дьюї прагнув до створення демократичного середовища в освіті, де вчителі та учні співпрацюють і взаємодіють. Він підкреслював важливість рівноправ'я і співпраці в педагогічному процесі.

– Закони навчання: Дьюї сформулював п'ять «законів навчання», в яких він враховував важливі аспекти взаємодії вчителя та учня. Наприклад, він вказував на важливість вибору та активності в навчанні, а також на роль вчителя як організатора дослідження та розвитку [10].

Ерік Еріксон, шведський психоаналітик і психолог, розробив теорію психосоціального розвитку, в рамках якої він описав вісім етапів розвитку особистості, кожен із яких характеризується конкретним психосоціальним конфліктом. Його погляди також можна застосовувати у педагогічному процесі. Основні ідеї Еріксона, які стосуються цього контексту, включають: 1) кризи розвитку: Еріксон вважав, що на кожному етапі розвитку виникає психосоціальна криза, яка визначається конфліктом між певними потребами та вимогами соціального оточення. У педагогічному процесі це може вказувати на те, що вчителі та освітні працівники повинні розуміти особливості кожного вікового етапу та створювати відповідні умови для подолання психосоціальних криз учнів. 2) важливість взаємодії з навколишнім середовищем: у теорії Еріксона зазначається важливість взаємодії особистості з навколишнім соціальним середовищем. В педагогічному контексті це підкреслює необхідність підтримки з боку вчителів, родини та оточення для успішного проходження учнями різних етапів розвитку. 3) розвиток ідентичності: один з найважливіших аспектів теорії Еріксона – це розвиток ідентичності. У педагогічному процесі важливо створювати умови для того, щоб учні могли визначити свої ролі, цінності та життєві цілі. 4) довіра та автономія: у педагогічному спілкуванні це може включати в себе підтримку та сприяння учням у вирішенні завдань, а також врахування їхніх потреб. Загалом, теорія Еріксона може служити базою для розуміння важливості взаємодії у педагогічному процесі і сприяти створенню сприятливого середовища для розвитку особистості учнів [8].

Також серед сучасних закордонних фахівців можна відзначити Кеннета Г. Купера, американського лікаря та фізіолога, відомого своєю роботою в галузі фізичного здоров'я та аеробіки. Його ідеї стосуються не лише фізичної активності, але й питань педагогічного підходу до здоров'я.

Однією із найвідоміших зарубіжних моделей спілкування є розробка Л. Тайера, який працював над реалізацією засобів спілкування та взаємодії. Цей підхід відомий як транзакційний аналіз. Мета – розуміти, які механізми взаємодії можуть призводити до конфліктів або проблем, і як можна покращити комунікацію для досягнення більш здорових взаємовідносин.

Проблемі педагогічного спілкування також присвячені праці українських вчених, зокрема Г. Балл, М. Боришевський, Г. Васянович, О. Дробницький, М. Корольчук, О. Палка, В. Семиченко, І. Ющук та інші вивчали різні аспекти педагогічної взаємодії між учителем та учнями. І. Зязюн розглядав у своїх дослідженнях питання міжособистісної взаємодії, готовності до спілкування тощо.

Метою статті є обґрунтування педагогічної технології формування культури професійного спілкування фахівців у сфері фізичної культури шляхів.

Виклад основного матеріалу. У рамках нашого дослідження буде здійснена характеристика запропонованої нами педагогічної технології формування та розвитку культури професійного спілкування фахівців у сфері фізичної культури та спорту, а саме: загальних цілей, засобів та методів цієї технології.

Насамперед позначимо ті вихідні загальні принципи, опираючись на які, розроблялася концепція педагогічної технології формування та розвитку культури професійного спілкування у фізкультурно-спортивних працівників. Необхідність обговорення цього питання пов'язана з тим, що педагогічний вплив може здійснюватися в позитивному і негативному ключі з демократичних і тоталітарних позицій і може мати відповідні наслідки.

В процесі розробки педагогічної технології формування культури професійного спілкування у фахівців у галузі фізичної культури та спорту за вихідну нами була обрана гуманістична спрямованість педагогічного впливу.

У сучасній соціокультурній ситуації чільне місце належить ідеї гуманізації, «олюднення» суспільних відносин, оновлення суспільства і самої людини [3]. Гуманізм, як теорія та практика, має свої витoki та сучасну актуальність, специфіку прояву у різних галузях та великі можливості щодо формування культури особистості.

У широкому значенні слова гуманізм означає визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей, утвердження благ людини як критерію оцінки суспільних відносин, проголошення принципів рівності та справедливості, бажаною нормою стосунків між людьми.

Сьогодні вчені та фахівці все більше схиляються до висновку щодо перебудови системи фізичної культури та спорту на основі принципів гуманістичної педагогіки та психології. Ці принципи передбачають:

- посилення уваги до особистості кожної людини як до найвищої соціальної цінності;
- перетворення учня з об'єкта соціально-педагогічного впливу на суб'єкт активної творчої діяльності на основі розвитку внутрішніх мотивів до самовдосконалення та самоствердження;
- демократизація у стосунках педагога з учнями;
- формування в людини мотивації на різнобічний і гармонійний розвиток;
- погляд на людину не як на засіб (досягнення чого-небудь), а на мету (розкриття та розвитку здібностей, формування соціально-значущих якостей).

Очевидно, що ці принципи є відображенням ідей гуманізму та загальнолюдських цінностей у процесі навчання та виховання, формування та розвитку особистості.

Гуманістичним змістом повинен бути пронизаний весь процес формування особистості та всі засоби, що використовуються для цієї мети. Насамперед це стосується таких дисциплін як психологія і педагогіка.

Психологія і гуманізм нерозривно пов'язані між собою за двома напрямками. Перший напрямок пов'язаний із самим предметом психологічних досліджень. Психологія торкається внутрішнього стану людини та її емоційних станів. Стикаючись з цією «тоншою матерією», з психічними процесами, що впливають на розвиток особистості, психологія покликана бути людинолюбною, гуманною. Другий напрямок пов'язаний з виникненням і розвитком особливого наукового напрямку у сфері психології – так званої «гуманістичної психології» [7].

Предметом гуманістичної психології є вивчення людини у таких її специфічних проявах як самоактуалізація особистості, цінності й сенси, любов, творчість, свобода, відповідальність, автономія, переживання світу, міжособистісне спілкування.

Переживання людиною світу у собі й себе у світі розглядається гуманістичною психологією основним пріоритетом. Людина розглядається як активна, раціональна, творча істота, вільна у виборі свого ставлення до зовнішніх обставин і здатна трансформувати умови свого існування і навіть саму себе. Однак ця свобода пов'язується з відповідальністю людини за своє життя та прийняті нею рішення. Орієнтація на цінності, а не на потреби, на прагнення, а не на потяги, розглядається як важлива ознака зрілої особистості.

Основна сфера практичного застосування «гуманістичної психології» – психотерапевтична практика, а також педагогіка.

У справі виховання та освіти поруч з психологією чільне місце займає педагогіка. За своєю сутністю вона наскрізь гуманістична, адже формування всебічно розвиненої людини завжди було її пріоритетом.

Одним з стрижнів гуманістичної педагогіки є розвиваюче навчання, тобто таке навчання, яке випереджає розвиток. Особливістю такого навчання є те, що воно не пристосовується до актуальних вікових та індивідуальних особливостей учнів, а спирається на зону їх найближчого розвитку. Воно передбачає таку організацію навчального процесу, коли постійно створюється протиріччя між складністю навчальних завдань і рівнем актуального розвитку учня. Саме вирішення цих протиріч у ході навчальної діяльності учня і сприяє його просуванню в розумовому та психічному розвитку.

Відповідність принципам гуманістичної педагогіки та психології має особливо важливе значення у сфері фізичної культури та спорту. Сьогодні назріла потреба підвищення якісних аспектів професійного спілкування, посилення та розширення культурних, гуманістичних основ у спілкуванні фахівців у сфері фізичної культури та спорту.

Ця проблема має безліч різних **аспектів**:

– гуманістичне оновлення сфери спорту, розвиток його етичних, естетичних та евристичних потенціалів, створення умов для справжнього людського спілкування у цій сфері, гуманного ставлення людей один до одного, до природи;

– реалізація за допомогою спорту загальнолюдських гуманістичних цінностей (миру, дружби, взаєморозуміння та культурного взаємозбагачення між народами), подолання бар'єрів та відчуження між різними соціальними системами;

– широке використання спорту з благодійною метою; актуалізація уваги широкого загалу до негативних явищ у сучасному спорті (особливо у спорті вищих досягнень): проявів жорстокості, агресивності, порушень етичних норм, спроб використовувати спорт в антигуманних цілях, а також до шляхів їх подолання;

– реалізація гуманістичного підходу у фізичному вихованні дітей та молоді у школах, ЗВО та інших навчальних закладах, збройних силах, спортивних колективах, за місцем проживання тощо.

Необхідність гуманізації сфери фізичної культури та спорту, як свідчать дослідники, обумовлюється такими причинами:

– слабким «культивуванням людяності» засобами фізкультури у суспільстві загалом;

– недостатнім залученням до сфери спорту різних категорій людей, особливо молоді;

– величезний гуманістичний культурний потенціал спорту використовується останні десятиліття неповно і малоефективно, нерідко його культурно-виховний потенціал взагалі відступає на задній план, а на передній виходить цілий «букет» антигуманних, негативних явищ.

Сучасні дослідники відзначають суттєву девальвацію духовно-моральних цінностей у великому спорті. Серед спортсменів, тренерів, спортивних керівників все частіше спостерігається прагнення здобути перемоги за будь-яку ціну, навіть за рахунок застосування спортсменами медичних і фармацевтичних засобів, що згубно відбиваються на їх здоров'я, а також порушення моральних норм і цінностей. Дослідження, проведені в різний час і в різних країнах, показують, що активні та регулярні заняття спортом не підвищують, а знижують орієнтацію на моральну поведінку у спорті.

Для реалізації назрілої ідеї гуманізації спорту, у тому числі її складової частини – підвищення культури професійного спілкування, потрібен комплексний підхід, узгоджена концентрація зусиль у тому числі через оновлення всіх ланок педагогічної системи підготовки фахівців, її гуманізацію та демократизацію.

В процесі розгляду цієї проблеми не можна забувати і про питання підготовки та вдосконалення самих фахівців сфери фізичної культури і спорту. Адже саме від позиції та рівня культури, зокрема культури професійного спілкування тренерів, вчителів фізкультури, інструкторів та інших фахівців залежить створення відповідної атмосфери та настрою у спортсменів.

Все зазначене вище пояснює необхідність орієнтації педагогічної технології формування культури професійного спілкування фахівців у галузі фізичної культури та спорту саме на принципі гуманістичної психології та педагогіки.

Формування культури професійного спілкування у фахівців у сфері фізичної культури та спорту можливе лише на основі пізнання

сутності досліджуваного явища, його найважливіших характеристик та умов функціонування, виявлення його стану (реальної наявності, рівня сформованості, ступеня функціонування) у фахівців і студентів факультетів фізичного виховання.

Крім цього, науково обґрунтований підхід до цієї діяльності включає:

- читання відповідного спецкурсу з використанням активних способів і методів;

- вивчення педагогічного процесу формування культури професійного спілкування шляхом дослідження результативності використовуваних методів;

- здійснення навчального та дослідницького процесів на основі певних аналітичних навичок, постійної інтелектуальної та психологічної готовності;

- виявлення ефективності проведеної педагогічної та дослідницької роботи з точки зору змін і досягнутих рівнів сформованості якісних аспектів спілкування з метою усвідомлення на цій основі доцільності проведення корекції, запровадження відповідних інновацій в педагогічний процес;

- надання на основі ефективних методик необхідної педагогічної та психологічної допомоги діючим тренерам, фахівцям та студентам-випускникам з розвитку культури професійного спілкування [3].

Цілі навчання культури професійного спілкування фахівця:

- сформувати знання та вміння з техніки професійного спілкування у фахівців у сфері фізичної культури та спорту

- навчити слухачів психолого-педагогічної діагностики та корекції поведінки особистості визначення індивідуальних особливостей контингенту учнів;

- враховуючи спеціалізацію слухачів, навчити їх надавати психолого-педагогічну допомогу учням у процесі педагогічної діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

Завдання педагогічної технології:

Узагальнення досвіду педагога, який викладає у закладі спортивного профілю та враховує конкретну спеціалізацію учнів, завжди є складним завданням. Ще більше труднощів виникає в цьому плані, коли йдеться не просто про навчальну, а й про дослідницьку та експериментальну роботу, безпосереднє впровадження у навчальний процес наступних способів і прийомів:

- вивчити педагогічний процес формування культури професійного спілкування шляхом дослідження результативності застосовуваних

засобів і способів, порівняння даних з різних джерел на основі обов'язкового отримання зворотного зв'язку від учнів;

– ознайомити слухачів із факторами, що впливають на ефективність професійного спілкування спеціалістів;

– навчити слухачів досягати ефективності професійного спілкування: у своїй професійній діяльності з урахуванням даної спеціалізації, у прийнятті конкретних рішень, вміння самостійно робити правильний вибір, критично і творчо ставитися до різноманітності думок, бути здатним до розумного компромісу;

– систематизувати комунікативні завдання (повідомлення, вплив, управління) та власне діяльні завдання в різних видах спортивної діяльності;

– виявити ефективність проведеної педагогічної та дослідницької роботи з точки зору змін і досягнутих рівнів сформованих якісних аспектів спілкування з метою усвідомлення доцільності проведення корекції, запровадження відповідних інновацій в педагогічний процес.

Методи навчання спрямовані на розкриття та розвиток здібностей та особистого потенціалу фахівця:

– психотехнічні ігри-скетчі, (вправи на довіру, вміння знайти мову спілкування, змінити негативне ставлення до співрозмовника і т.д.);

– етюди про поняття самоцінності, педагогічної дистанції спілкування, вміння захищати свою точку зору, орієнтацію у ситуаціях (штатних, нестандартних, критичних тощо);

– ділові ігри (стереотипи педагогічного спілкування, конфлікти та їх вирішення у педагогічному колективі тощо);

– проблемні лекції;

– комунікативно-групова робота (дискусії, бесіди);

– тренінги;

– ряд тестів, завдань, виконання яких не вимагає спеціальних знань, умінь, навичок та дозволяє оцінити загальний рівень індивідуальних особливостей особистості;

– нормативно-орієнтовне тестування (порівняння результатів слухачів із середньостатистичними даними);

– критеріально-орієнтоване тестування (при цьому підході як інтерпретаційна система використовується конкретна область змісту, а не та чи інша популяція фахівця).

Висновки. Порівняльний аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що культура професійного спілкування – це цілісне інтегральне утворення, що характеризується сукупністю знань, умінь та

особистих якостей фахівця, які забезпечують досягнення мети комунікативного акту, дозволяють продуктивно співпрацювати в процесі вирішення професійних завдань та обумовлені особливостями професійної діяльності фахівців.

Таким чином, аналізуючи підходи різних учених до дослідження поняття «культура професійного спілкування», зважаючи на специфіку професійної діяльності майбутніх фахівців в галузі фізичної культури ми дійшли висновку, що «культура професійного спілкування майбутніх фахівців в галузі фізичної культури» - це особистісне інтегральне утворення, яке забезпечує процес взаємообміну інформацією та досягнення оптимальної взаємодії його учасників, характеризується сукупністю інваріантних і варіативних знань й умінь реалізації професійного спілкування, де варіативність визначається видами професійної діяльності цих фахівців, та комплексом особистісних якостей, які забезпечують процес професійного спілкування. Культура професійного спілкування майбутніх фахівців в галузі фізичної культури є основою реалізації їхньої комунікативної компетентності в умовах професійної діяльності.

Література:

1. Винничук О. Т. Співвідношення понять «комунікація», «спілкування» та «комунікативна компетентність» в сучасній педагогічній науці. *Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22 травня 2020 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 11–13.

2. Винничук О. Фізична культура в освітній практиці Буковини кінця XIX – початку XX століття. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. Збірник наукових праць*. Тернопіль, 2014. № 2. С. 17–23.

3. Сайтарлі І. А. Культура міжособистісних стосунків : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2007. 240 с.

4. Сопотницька, О. В. Професійна діяльність майбутнього тренера в ігрових видах спорту. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації* : збірник наукових праць. Вінниця : Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 2017. Вип. 3 (22). С. 422–427.

5. Степанюк А. В. Педагогічне спілкування як засіб організації паритетної суб'єкт- суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу. *Подільські читання. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвячена 25-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету (11–13 жовт. 2021 р., Хмельницький). Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 300–302.

6. Янкович О. І., Винничук О. Т., Кузьма І. І. Розвиток у майбутніх учителів та вихователів культури миру в закладах вищої освіти України та Польщі. *Перспективи та інновації науки. Сер. Педагогіка, Сер. Психологія, Сер. Медицина*. Київ, 2023. № 15(33). С. 580–590.

7. Ardelean Gh., Vynnychuk O. Riding – sport and health. *Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції*: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 24-25 жовтня 2019 р., Тернопіль. Тернопіль, 2019. С. 112–114.

8. Erikson Erik H. *Childhood and Society*. New York, 1995. 378 p.

9. Hevko I. V. Teacher professionalism is the basis of quality student preparation. *Journal of education, health and sport*. Torun, 2019. Vol. 9, n. 6. P. 556–561.

10. Rockefeller. S. C. *John Dewey: Religious Faith and Democratic Humanism*. New York : Columbia University Press, 1994. 683 p.

References:

1. Vynnychuk O. T. Spivvidnoshennia poniat «komunikatsiia», «spilkuvannia» ta «komunikatyvna kompetentnist» v suchasni pedahohichnii nauksi [Correlation of the concepts of "communication", "communication" and "communicative competence" in modern pedagogical science]. *Profesiina kompetentnist uchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: formuvannia, rozvytok ta udoskonalennia* : materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii 22 travnia 2020 r. Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka, 2020. S. 11–13 [in Ukrainian].

2. Vynnychuk O. Fizychna kultura v osvithni praktytsti Bukovyny kintsia XIX – pochatku XX stolittia [Physical culture in the educational practice of Bukovyna at the end of the 19th - beginning of the 20th century]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu. Seriya: Pedahohika. Zbirnyk naukovykh prats*. Ternopil, 2014. № 2. S. 17–23 [in Ukrainian].

3. Saitarli I. A. *Kultura mizhosobystisnykh stosunkiv* [Culture of interpersonal relations] : navchalnyi posibnyk. Kyiv : Akademydav, 2007. 240 s [in Ukrainian].

4. Sopotnytska, O. V. Profesiina diialnist maibutnoho trenera v ihyovykh vydakh sportu [Professional activities of the future coach in game sports]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii* : zbirnyk naukovykh prats. Vinnytsia : Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. M. Kotsiubynskoho, 2017. Vyp. 3 (22). S. 422–427 [in Ukrainian].

5. Stepaniuk A. V. Pedahohichne spilkuvannia yak zasib orhanizatsiiai parytetnoi subiekt- subiektnoi vzaiemodii uchasnykiv osvithnoho protsesu [Pedagogical communication as a means of organizing parity subject-subject interaction of participants in the educational process]. *Podilski chytannia. Okhorona dovkillia, zberezhennta biotychnoho ta landshaftnogo riznomanittia, pryrodnycha osvita: problemy, perspektyvy, rishennia* : materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii prysviachena 25-richchiu kafedry ekolohii ta biolohichnoi osvity Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu (11–13 zhovt. 2021 r., Khmelnytskyi). Khmelnytskyi : KhNU, 2021. S. 300–302 [in Ukrainian].

6. Yankovych O. I., Vynnychuk O. T., Kuzma I. I. Rozvytok u maibutnykh uchyteliv ta vykhovateliv kultury myru v zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy ta Polshchi [Development of the culture of peace in future teachers and educators in higher education institutions of Ukraine and Poland]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Ser. Pedahohika, Ser. Psykholohiia, Ser. Medytsyna*. Kyiv, 2023. № 15(33). S. 580–590 [in Ukrainian].

7. Ardelean Gh., Vynnychuk O. Riding – sport and health. *Aktualni problemy rozvytku sportu dlia vsikh: dosvid, dosiahnennia, tendentsii*: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, 24-25 zhovtnia 2019 r., Ternopil. Ternopil, 2019. S. 112–114.

8. Erikson Erik H. *Childhood and Society*. New York, 1995. 378 p.

9. Hevko I. V. Teacher professionalism is the basis of quality student preparation. *Journal of education, health and sport*. Torun, 2019. Vol. 9, n. 6. P. 556–561.

10. Rockefeller. S. C. *John Dewey: Religious Faith and Democratic Humanism*. New York : Columbia University Press, 1994. 683 p.